Miljöprog ram för Ma lmö stad 20 021–2030

Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030

Antaget av kommunfullmäktige den 29 april 2021.

Malmö stad

Förord

Nu bygger vi vårt arv för kommande generationer.

Det kommande decenniet kommer att vara avgörande för miljö- och klimatarbetet i staden och i världen. Sverige är ett föredöme i världen – och Malmö ska vara ett föredöme i Sverige. Malmöborna ska känna stolthet över att deras stad bedriver en miljö- och klimatpolitik i framkant. Vi har ambitionen, kompetensen och resurserna för att fortsatt ta täten. Detta program är den gröna ledstjärnan för de kommande tio åren.

Klimat- och miljöfrågan är en av vår tids avgörande frågor. Malmö har varit en internationell förebild i över två decennier och vi ska fortsätta vara ett progressivt föredöme och ta betydande roller i relevanta regionala, nationella och internationella initiativ. Klimathotet känner inga gränser och måste därför tacklas globalt. Det system som länge belönat kortsiktigt, klimatfientligt tänkande framför en grönare och mer hållbar struktur måste reformeras.

Ansvaret måste absorberas på samtliga nivåer i samhället. Vi kommer fortsätta arbeta enligt devisen Lätt att göra rätt, så att alla Malmöbor kan göra klimatsmarta val i sin vardag, oavsett storlek på plånboken. Att lyckas med omställningen innebär att våga testa, att aldrig sluta lära, att inte invänta perfekta lösningar – för de finns inte.

Dagens moderna teknik kan mycket enkelt bli morgondagens belastning, därför undersöker vi ständigt nya möjligheter för att minska vår klimatpåverkan. Malmö stad har lång erfarenhet av att tillsammans med näringsliv, akademi och civilsamhälle testa innovativa lösningar och ny teknik för en bättre miljö. Vi behöver skala upp framgångsrika initiativ samt avsluta de som inte ger önskade effekter. Samverkan är nyckelordet både internt och gentemot externa aktörer.

Vi vet att förändringar i regelverk och styrmedel är avgörande för att vi ska lösa Malmös utmaningar. Den gröna omställningens kurva går inte alltid i rätt riktning, men genom starka och positiva incitament kan vi träffsäkert rikta den mot hållbarhet. För att lyckas genomföra miljöprogrammet behöver vi utveckla och skapa former för dialog, engagemang och åtgärder för att säkerställa bredd och långsiktighet. Alla samhällets aktörer är viktiga och har ett gemensamt ansvar. Vi löser detta tillsammans eller inte alls. Malmö står redo, och vi vet att vi kan klara detta. I Malmö börjar det. Låt oss tillsammans bygga ett stolt arv för kommande generationer.

Simon Chrisander (L)
Ordförande
Miljönämnden

Arwin Sohrabi (S)
Vice ordförande
Miljönämnden

Inled-ning

Malmö stad står, liksom andra städer i Sverige och världen, inför utmaningen att bidra till att den globala uppvärmningen i världen hålls under 1,5 grader. Vi ska samtidigt uppnå FN:s globala mål i Agenda 2030 för att kunna öka livskvaliteten för stadens invånare och stärka samhällets resiliens och konkurrenskraft. Städerna är utpekade som nyckelaktörer i arbetet.

Malmö stad har under många år tagit ett stort ansvar för att driva en hållbar utveckling med målsättningen att vara en ledande miljöstad. Innovativa miljösatsningar i början av 2000-talet, bland annat i Västra Hamnen, blev starten på ett intensivt hållbarhetsarbete som snart kom att omfatta hela Malmö. Utvecklingen av nya stadsdelar med hög klimat- och miljöprofil har varvats med satsningar i befintliga bostadsområden. Tillsammans med näringslivet och akademin har Malmö stad genom testbäddar drivit fram innovativa lösningar som smarta energisystem, klimatkontrakt och nya sätt att hantera dagvatten.

Malmö växer snabbt och beräknas ha en halv miljon invånare omkring år 2050. Hur städerna utvecklas och hur de väljer att hantera sina utmaningar, kommer att spela en viktig roll för framtiden. Det ställer krav på Malmö stad att vara en stark och innovativ motor i regionen. Malmö stad har stora möjligheter att påverka utvecklingen på miljöområdet i och omkring Malmö, till exempel inom samhällsplanering, mobilitet och konsumtion.

Malmö ska också fortsätta att vara en attraktiv samarbetspartner nationellt och internationellt. I mer än tjugo år har vi satt en ära i att vara en del av Europa och världen, något som gett Malmö värdefulla erfarenheter och bidragit till att vi ligger i framkant och ses som en förebild. Tillsammans med andra städer och länder har vi kunnat utveckla idéer och tekniker som kommit Malmöborna och miljön i Malmö till del. Kärnan i det internationella samarbetet är att det ska ge effekter på det lokala ekologiska fotavtrycket.

Det är helt avgörande för Malmös utveckling att vi jobbar tillsammans för att minska klyftorna och skapa en stad med goda livsvillkor för alla. Insatser och förbättringar i miljön är centrala i en sådan utveckling. Varje Malmöbo behövs och alla måste ställa sig frågan hur de själva kan bidra i arbetet.

Att uppnå miljöprogrammets åtaganden kommer kräva stora insatser och förutsätter att alla berörda parter bedriver ett seriöst, långsiktigt och målmedvetet miljö- och klimatarbete.

Om miljö-programmet

Miljöprogrammet antas av kommunfullmäktige och är ett strategiskt dokument som anger riktningen för Malmö stads långsiktiga arbete med miljöfrågor. Miljöprogrammet är styrande för stadens nämnder och bolag och ska även stödja och inspirera Malmöbor och aktörer inom privat och offentlig sektor.

De 16 nationella miljökvalitetsmålen är grunden i det svenska miljöarbetet och utgör det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av Agenda 2030. Miljöprogrammet är i sin tur Malmös lokala agenda för genomförandet.

Miljöprogrammet består av tolv mål med indikatorer fördelade på tre övergripande målområden: Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan, Ett Malmö med god livsmiljö och Ett Malmö med rik och frisk natur. Dessa har prioriterats utifrån de nationella miljökvalitetsmålen och Malmös miljö- och klimatutmaningar.

Miljöprogram 2021–2030 har tagits fram av miljöförvaltningen i samverkan med andra förvaltningar.

Förhållandet till andra dokument

Ett program definieras som ett strategiskt dokument för ett visst område och pekar ut långsiktiga mål, men går inte in på det praktiska genomförandet.

Miljöprogrammet är Malmös lokala agenda för arbetet med den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 och konkretiseras till stor del av andra styrdokument, till exempel Trafik- och mobilitetsplan, Naturvårdsplan och Energistrategi.

Varje år fastställer kommunfullmäktige sin budget och övriga styrdokument förhåller sig till denna. Styrdokument listas i bilaga till miljöprogrammet och uppdateras i samband med miljöredovisning.

Eftersom målen i miljöprogrammet gäller över flera mandatperioder, styrs det praktiska genomförandet av prioriteringar och ekonomiska förutsättningar som anges i stadens budget.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett gemensamt ansvar för att målen i miljöprogrammet uppnås och ska utifrån sitt respektive grunduppdrag och sina förutsättningar i budgeten integrera miljöprogrammets innehåll i verksamhetsplaneringen.

Från ord till handling

Malmö stad undertecknade som första kommun i Sverige en deklaration om att arbeta för att nå de globala målen i Agenda 2030 utifrån en lokal agenda. Även om miljöprogrammet tar ansvar för den ekologiska dimensionen av Agenda 2030, så måste både den sociala och den ekonomiska dimensionen vägas in för att vi ska nå hållbar utveckling. I Malmö är skillnaderna i hälsa och välfärd stora inom staden. Insatser för miljön kan även ge positiva effekter på andra områden, till exempel ökad trygghet och välbefinnande. Skillnader i förutsättningar och resurser i olika delar av Malmö är en stor utmaning i det fortsatta miljöarbetet. Det kan yttra sig i människors utsatthet för buller och luftföroreningar eller tillgång till gröna områden, något som även kan sammanfalla med trångboddhet. Det krävs att vi kopplar ihop hållbarhetsdimensionerna och använder hela stadens kapacitet för att tillsammans bygga ett hållbart Malmö.

Genomförande

Malmö ska fortsätta att vara en föregångare inom miljö- och klimatområdet. Hela Malmö stads organisation har ett gemensamt ansvar för att målen i miljöprogrammet uppnås. Varje nämnd och bolagsstyrelse ska utifrån sitt respektive grunduppdrag och sina förutsättningar integrera miljöprogrammets innehåll i sin verksamhetsplanering. Detta betyder att varje nämnd och bolagsstyrelse ansvarar för att identifiera vilka mål verksamheten ska bidra till och besluta om de åtgärder som leder till störst miljöeffekt och samhällsnytta. Miljönämndens uppdrag är att processleda, stödja och samordna kommunens miljöarbete och har till uppgift att stödja nämnder och bolag i arbetet med genomförandet av miljöprogrammet.

Rådighet

Malmö stads organisation har inte ensam rådighet över miljöfrågorna och kan inte av egen kraft nå målen i miljöprogrammet. Staden har direkt rådighet att minska miljöpåverkan från den egna verksamheten, till exempel från stadens tjänsteresor och inköp. Indirekt kan Malmö stad skapa förutsättningar för Malmöbor och andra aktörer att minska sin miljöpåverkan, till exempel genom beteendepåverkan, stadsutveckling och förändrad trafikinfrastruktur.

Partnerskap och samverkan

Precis som för genomförandet av Agenda 2030, kommer partnerskap och samverkan vara en framgångsfaktor i arbetet med Malmö stads miljöprogram. En omställning krävs av samtliga förvaltningar och bolag för att tillsammans med civilsamhället, akademin och näringslivet hitta innovativa arbetssätt och lösningar på gemensamma utmaningar.

Ett utbyte av kunskap, expertis, teknik och finansiella resurser är viktiga komponenter för att målen ska nås. Rätt utfört kan denna miljö- och klimatomställning leda till fler gröna jobb, bättre hälsa, stärkt välfärd och ökad konkurrenskraft. Det kommer även att krävas förändringar i svenska och europeiska regelverk och policyer, ett arbete som redan pågår och som staden är en del av.

Delaktighet

De enskilda val Malmöborna gör har stor påverkan på miljön och klimatet. Därför ska det vara lätt att göra rätt och leva hållbart i Malmö. Malmö stad ska skapa förutsättningar för Malmöborna att delta och göra skillnad. Malmöbornas engagemang är en nödvändighet om vi ska nå målen. Miljö- och klimatfrågans hantering är en fråga om människors – och då särskilt barns och ungas – möjlighet att tillfredsställa sina behov både lokalt och globalt. Att göra barn och unga delaktiga är avgörande för en långsiktig hållbar utveckling.

I staden påverkas barn i högre grad än vuxna av exempelvis luftföroreningar och brist på grönområden. Enligt FN:s barnkonvention har varje barn rätt till liv och utveckling, något som påverkas av hur vi utformar stadens framtida miljö och är en viktig aspekt av stadens arbete med miljöfrågor. Jämlikhet, antidiskriminering och jämställdhet är andra viktiga aspekter av arbetet som både kan påverkas av och möjliggöras i det offentliga rummet. Det kan till exempel gälla delaktighet, inkludering och upplevelsen av att känna sig trygg i staden.

Uppföljning

Eftersom miljö- och klimatarbetet ingår i grunduppdraget ansvarar nämnder och bolagsstyrelser för sin verksamhets måluppfyllelse till 2030. Miljönämnden rapporterar i sin tur miljöläget till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Miljömålen följs upp med hjälp av indikatorer som är kopplade till varje miljömål.

Måluppfyllelsen av miljöprogrammet följs upp i en återkommande miljöredovisning. Miljönämnden ansvarar för denna sammanställning, som också ligger till grund för den ekologiska dimensionen av Malmö stads hållbarhetsrapportering.

För att miljönämnden ska kunna göra en samlad analys av läget för miljön i Malmö krävs att varje nämnd och bolagsstyrelse följer upp sina egna åtgärder, samt rapporterar resultat till miljönämnden varje år.

En koldioxidbudget är ett av verktygen för att ta fram de mest effektiva insatserna för utsläppsminskning för Malmö stads organisation och Malmö som geografiskt område. Miljöprogrammet gäller 2021 till 2030 och indikatorernas utveckling mäts under denna period. Basåret för indikatorerna är 2020 om inget annat anges.

Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan

1

Utsläppen av växthusgaser i Malmö som geografiskt område har minskat med 70 procent*

Halten av växthusgaser i atmosfären ska, i enlighet med Parisavtalet och nationella klimatmål, stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatet inte blir ohållbar. Växthusgasutsläppen från Malmö som geografiskt område ska därför minska kraftigt.

** Jämfört med 1990 års utsläpp. Målvärdet utgör de faktiska territoriella utsläppsminskningarna av växthusgaser.*

Indikator

Totala faktiska territoriella växthusgasutsläpp i Malmö.

2

Malmö stads organisation har nettonollutsläpp

Malmö stad ska vara en föregångare och behöver arbeta med organisationens egna utsläpp på ett effektivt sätt. För att uppnå minst nettonollutsläpp av växthusgaser ska Malmö stads organisation så långt som möjligt minimera utsläppen från direkta och indirekta utsläppskällor. De kvarvarande utsläppen ska kompenseras med kolinlagring för att nå nettonollutsläpp. Kolinlagring ska i största möjliga mån ske lokalt.

Indikator

Växthusgasutsläpp för Malmö stads organisation*.

** Inom Scope 1, 2, 3 för den kommunala organisationen enligt Greenhouse Gas Protocol.*

3

2030 är Malmös konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp på god väg till en hållbar nivå**

Det är nödvändigt att inkludera de konsumtionsbaserade utsläppen när Malmös och Malmöbons påverkan på klimatet redovisas. I de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen ingår den klimatpåverkan som konsumtionen av varor och tjänster orsakar i Malmö, Sverige och andra länder. För att nå målet krävs ett omfattande samarbete och delaktighet med de som bor och verkar i Malmö.

*** År 2050 bör de globala utsläppen vara högst ett ton per person och år i enlighet med Parisavtalet. Målvärde för 2030 som linjerar med målet för 2050 kommer tas fram i början av programperioden.*

Indikator

Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år.

4

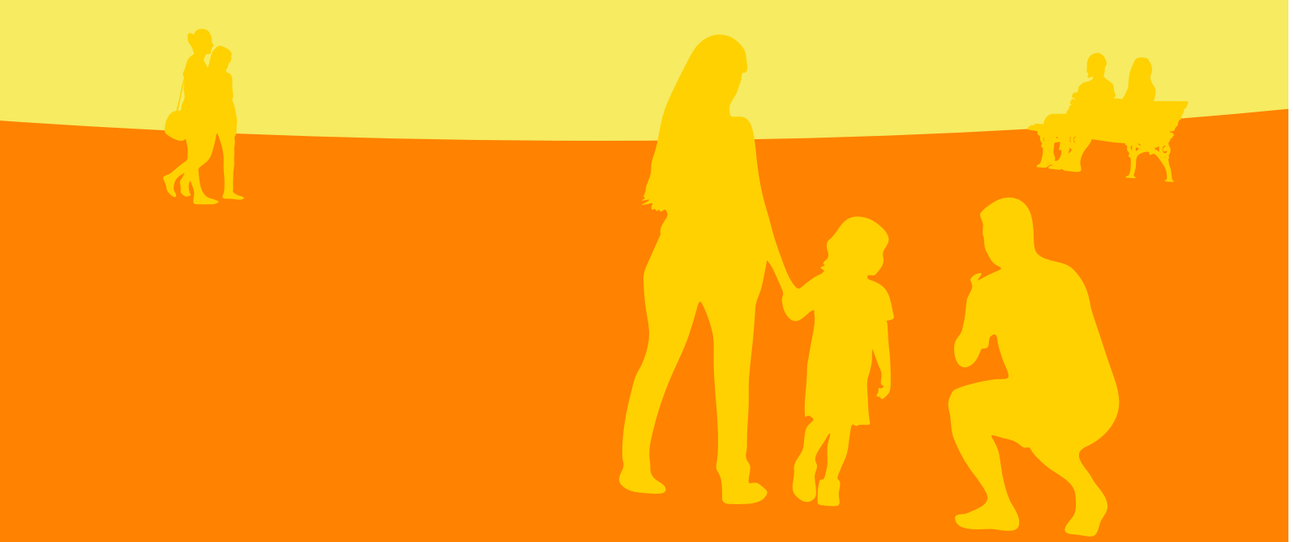
Malmö försörjs av 100 procent förnybar och återvunnen energi

Den energi som används till exempelvis el, värme och transporter i Malmö ska komma från förnybara energikällor eller från system som nyttjar återvunnen energi som annars gått till spillo. Återvunnen energi är till exempel avfallsförbränning, spillvärme från processer samt den värme som värmepumpar hämtar från renat avloppsvatten. I så stor utsträckning som möjligt ska den återvunna energin vara fossilfri.

Indikator

Andel förnybar och återvunnen energi.

Ett Malmö med god livsmiljö

5 Hälsofarlig exponering har minskat avsevärt i Malmö*

Det finns många faktorer som kan påverka människans hälsa. Malmö stad ska arbeta för att minska Malmöbornas exponering för skadliga ämnen i linje med stadens kemikaliearbete. Luftföroreningshalter och bullernivåer ska ligga på en nivå som ger förutsättningar för god hälsa, trivsel och rekreation.

Indikatorer

Malmöbornas exponering för skadliga luftföroreningar.
Malmöbornas exponering för skadliga bullernivåer.
Malmöbornas exponering för skadliga kemiska ämnen.

*Nivån för hälsofarlig exponering definieras av de svenska miljömålen.

6 Utbudet av och tillgången till gröna och blå miljöer har ökat i Malmö

Malmöborna ska ha en ökad tillgång och närhet till attraktiva miljöer. De gröna och blå miljöerna ska ha hög biologisk mångfald och bidra till god hälsa, livskvalitet och ekosystemtjänster i ett växande Malmö. Malmö stad ska utveckla sitt arbete med en grön sammanhängande infrastruktur.

Indikatorer

Utbudet av gröna och blå miljöer i stadsmiljön.
Kvalitet på parker, rekreativa platser och badvatten.
Tillgång och närhet till parker och rekreativa platser.

7

Malmö har ett hållbart mobilitetssystem

I Malmö ska alla ha tillgång till ett mobilitetssystem som ger förutsättningar för en låg miljö- och hälsopåverkan. Marken ska användas effektivt och lämna företräde för hållbara transportsätt. I Malmö ska det vara självklart att gå, cykla och åka kollektivt. Malmö stads organisation ska föregå med gott exempel.

Indikatorer

Andel resor med gång, cykel och kollektivtrafik.

Andel resor i tjänst inom Malmö stads organisation med flyg och egen bil.

Omställning till hållbara godstransporter och hållbar citylogistik.

Utsläpp från vägtrafik.

8

Malmös resiliens vid ett förändrat klimat har ökat

Översvämningar, värmeböljor och torka är exempel på effekter av klimatförändringar som kan påverka Malmöbornas liv och hälsa negativt. Malmö ska bli mer motståndskraftigt och öka sin förmåga att hantera klimateffekter genom insatser i planering och befintlig stadsmiljö.

Indikatorer

Malmös motståndskraft mot, och anpassning för, konsekvenserna av

– skyfall,

– havsnivåhöjningar,

– värmeböljor och

– torka.

Ett Malmö med rik och frisk natur

9

Ökad biologisk mångfald i Malmö

Biologisk mångfald är en livsviktig resurs och avgörande för att ekosystem ska kunna göra nytta så som att rena vatten och luft, lagra kol och pollinera våra grödor. Malmö ska ha ett rikt utbud och stor variation av naturmiljöer. Det är viktigt att arter kan spridas mellan olika naturmiljöer. Värdet av den biologiska mångfalden ska integreras i planering och utveckling av staden.

Indikatorer

Artrikedom (utvalda arter) på land och i vattendrag.

Areal mark som har formellt skydd.

Areal med naturvårdsinriktad skötsel.

Areal natur enligt Naturvårdsplan.

10

Värna Malmös odlingslandskap och bruka det hållbart

Mark är en viktig naturresurs. Hur den planeras och används får konsekvenser över lång tid. Jordbruksmarken i Malmö är bland Sveriges bästa. Denna behöver värnas för att bland annat säkra en fortsatt långsiktig matproduktion. Metoderna för att bruka jordbruksmarken ska anpassas så att de bevarar och utvecklar markens kvalitet och dess naturvärden.

Indikatorer

Andel ekologiskt odlad jordbruksmark.

Antal småbiotoper i odlingslandskapet.

Areal jordbruksmark.

11 Fler skyddade havsområden i Malmö och hållbar förvaltning av vatten och hav

Malmös yta består till ungefär hälften av hav. Hav och vattendrag är viktiga livsmiljöer som bidrar till biologisk mångfald och ger flera ekosystemtjänster. För att skydda ekosystemen i hav och vatten behöver utsläpp av föroreningar och avfall samt läckage av näringsämnen minimeras. Malmö stad ska förvalta värdefulla havs- och vattenområden på ett hållbart sätt.

Indikatorer

Halt föroreningar och mängd näringsämnen i hav och vattendrag.

Andel havsyta med formellt skydd.

Volym (m^3) bräddat vatten.

12 Ökad resurseffektivitet

Genom ökad konsumtion förbrukas jordens resurser i allt snabbare takt och Malmös ekologiska fotavtryck behöver minska. Malmö ska ställa om till en mer cirkulär ekonomi där spill och avfall minimeras och energieffektivisering möjliggörs. Produkter, material och resurser ska nyttjas fullt ut, om möjligt återanvändas, och slutligen återvinnas.

Indikatorer

Inköp av cirkulära eller hållbarhetsmärkta matvaror, artiklar och tjänster.

Avfall och återvinning (för hela Malmö)*.

Verksamheters energieffektivisering och omställning till en cirkulär ekonomi.

** Följs upp enligt Kretsloppsplanen.*

Ordförklaringar

Biologisk mångfald

Biologisk mångfald är ett samlingsbegrepp som omfattar all den variation mellan arter, inom arter och livsmiljöer som finns på jorden. Med biologisk mångfald menas den genetiska variationen hos individerna inom en art, variationen mellan olika arter och mellan olika naturtyper och landskap.

Cirkulär ekonomi

En cirkulär ekonomi är ett verktyg för att minska samhällets resursanvändning och den miljöpåverkan som följer av denna. Cirkulär ekonomi brukar beskrivas utifrån en biologisk och en teknisk materialcykel. Genom ett mer resurseffektivt nyttjande av materialen i respektive cykel kan deras livslängd och ekonomiska värde öka, samtidigt som uttaget av ny råvara och deponeringen av avfall minskar.

Citylogistik

Citylogistik är optimering av logistik- och transportaktiviteter i urbana områden samtidigt som hänsyn tas till miljö, trängsel och energianvändning.

Ekologiskt fotavtryck

Det ekologiska fotavtrycket är ett mått på mängden resurser som en människa förbrukar och beskriver hur vår energiförbrukning och konsumtion påverkar miljön. Det är ett uttryck för den yta som krävs för att producera och omhänderta avfallet som bildas. Begreppet används för att ge en konkret bild av vilken miljöbelastning vår livsstil innebär.

Ekosystemtjänster

Alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Begreppet används för att visa den nytta människan får från naturens arbete. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel.

Greenhouse Gas Protocol

En global standard för mätning, hantering och rapportering av växthusgasutsläpp. Protokollet delar in utsläppen i Scope 1, 2 och 3.

Grön infrastruktur

Grön infrastruktur definieras som ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

Kolinlagring

En metod som minskar mängden koldioxid i atmosfären genom att binda in den antingen i marken, i växtlighet eller på mekaniskt/mineraliskt vis.

Nettonollutsläpp

Så låga utsläpp som möjligt, där det som ändå släpps ut kompenseras med negativa utsläpp eller kolupptag på annat vis. På så vis blir de totala utsläppen "noll". Nettonollutsläpp uppnås när de av människan orsakade utsläppen av växthusgaser (eller koldioxid) motsvarar det av människan orsakade upptaget av växthusgaser (eller koldioxid).

Resiliens

Resiliens är kapaciteten hos ett system, vare sig det är en skog, en stad eller en ekonomi, att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. Det handlar alltså om både motståndskraft och anpassningsförmåga.

Småbiotoper

Ett mindre mark- eller vattenområde som utgör eller kan utgöra livsmiljö för värdefulla växt- och djurarter knutna till odlingslandskapet.

Scope för den kommunala organisationen

Scope 1: (Direkta) utsläpp som kommer från källor som ägs eller direkt styrs av organisationen. Exempel på dessa är egenägda fordon och gaspannor.

Scope 2: (Indirekta) utsläpp som kommer från nätburen energianvändning som organisationen köper in, såsom el, fjärrvärme och fjärrkyla.

Scope 3: (Indirekta) utsläpp som kommer från källor som inte direkt ägs av organisationen, men som ändå relaterar till det. Exempel på dessa är utsläpp från tjänsteresor och inköpta transporter, varor, mat, material och tjänster.

Territoriella växthusgasutsläpp

Utsläpp inom begränsat geografiskt område, i detta fall Malmös kommungräns.

Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030

Malmö stad